

Borgåboernas flärd och fallenhet för lyx utan, jemte inkomster för staten, skydd för t. ex. cigarrfabriken i Borgå, derpå bedja vi B. T. godhetsfullt icke vidare tvifla. Må det tro oss på våra ord, att så förhåller sig med alla civiliserade länders tullagstiftning. Förhållandet kan visserligen stöta B. T. för hufvudet; men fara värdt är, att också B. T. skall, som det heter, förgäfves afnöta sina horn på bemödandet att få saken ändrad.

Vill det celebra bladet ännu bråka sin hjerna med någon utredning af frågan, så återstår för dess skarpsinnighet att förklara: huru ännu »den enskilde personen behöfver *vett*; för att ej utöfver hvad han sjelf förtjenar, konsumera, både det han ärft, och det andra anse honom i en framtid komma att förvärfva», sedan staten benäget åtager sig att göra en sådan komsumtion omöjlig? Ty tills vidare måste det anses antagligt, att staten konsumerar genom de enskildas biträde. Om således staten har det af B. T. för densamma rekvirerade vett, att genom lag och författning hindra sig sjelf från en så beskaffad komsumtion, så är det nästan troligt, att äfven den enskilde låter bli dermed utan att dertill behöfva använda en enda gran af sitt vett – i händelse han nemligen icke sitter vid statsrodret. Vill deremot staten och B. T. gunstigt tillåta den enskilde att använda sitt vett, på sätt äfven B. T. ansett honom »behöfva» bruka det, så är det likaså probabelt, att statens vett blir obehöfligt till att afvända sagde glupska komsumtion. Och om hågen till en så beskaffad komsumtion för det tredje aldrig kan komma öfver en hel generation, än mindre fortfara för hela dess tid på jorden, hvilket vi äro böjda att tro, så finnes häri ännu en anledning för staten att låta sitt vett hvila – men icke för B. Ts. »utvidgade redaktion».

30 184 OM FÖRSLAGET TILL FATTIGVÅRDEN.

Saima n:o 8, 9 och 10 20. och 27.11, 6.111 1845

I.

Med fog har en af landets Tidningar tadlat den tystnad och likgiltighet, hvarmed en så viktig fråga som den om fattigvården blifvit från publicitetens sida ansedd. Ursäkten för Tidningarne ligger dock i deras okunnighet och oefarenhet om allt det, som angår staters icke mindre än kommuners förvaltning. Tadlet för likgiltighet träffar deremot de hedervärda män, hvilka frågan rörer något närmare, än den vanligen rör en tidningsredaktör. Ty människans medlidsamhet är icke en lika tråget verkande sporre som hennes egen fördel. Och det är derföre närmast deras sak, hvilka till fattigvården bidraga, att låta höra sina önsknningar och förslag för dess lämpliga inrättande. Detta synes så mycket mer vara pligt, som landets Styrelse genom att låta utarbета och sprida ett underdånigt Förslag till Nådig Förordning angående fattigvården velat gifva kunnige och nitiske män tillfälle att i ämnet yttra sina tankar och sin erfarenhet. Att det lilla dugliga, tidningslitteraturen under sednare hälften af förlidet år hade att erbjuda, isynnerhet var åtskilliga Insändares förtjenst, bör erkännas på samma gång, som detta förhållande bör uppmuntra till god fortsättning.

Fattigvårdsfrågan är i hvarje civiliseradt land en af de viktigaste för dagen. I länder der befolkningen är stor, måste nödvändigt tillfället till utkomst för den enskilda med hvarje dag försvåras. Åter i stater, i hvilka förmögenheten är samlad på en aristokratis händer, verkar detta likaså till en stor klass af egendomslösa arbetare, hvilkas talrikhet och

stigande elände påkallar den förras omvårdnad, emedan det för densamma lätt kan gälla lif och egendom. I samma grad kan förhål- landet icke vara trängande i Finland, hvarest både folkmängden ännu är så ringa i jemförelse med landets vidd, och egendomen är så jemt fördelad, isynnerhet genom tillvaron af ett sjelfegande bondestånd. Att dock äfven under sådana omständigheter pauperismen kan tillvexa med förvånande hastighet, derpå har man exempel i Sverige. I detta land öfvergår årligen en stor del af aristokratins jordegendom i bondens händer och sönderstyckas mellan flera egare. Men likväl tilltager här i en oroande grad de egendomslösas antal. Det sker icke 10 inom de små städerna och genom de föga talrika manufakturernas inflytande, utan på landet, vid jordbruket uppstå dessa proletärer – ett gammalt namn på en gammal sak, ehuru denna först på sednaste tider blifvit för de nya folken bekant på erfarenhetens väg. I Sverige är nu tillgången enkelt den, att tjenaren flyttar ur bondens hus och hushåll, gifter sig, blir ur stånd att med sitt arbete försörja en större familj, kanske afhålles från allt arbete af sjukdom eller bränvin, och lemnar den talrika affödan till församlingens vård, tills åter densamma på lika sätt mångfaldigar de vårdbehöfvandes antal.

Man kunde säga: om blott hvar och en vårdade sina tjenare, så att dessa skulle finna sin ställning lyckligare än den för sig lefvande dagakaren, spanmålstorparen o. s. v., så skulle endast krymplingar belasta fattigvården. Man har också verkligen i Sverige talat mycket derom, huru egendomsinnehafvare, ståndspersoner och bönder, af egen nytta lockas att uppfostra proletärer; och det kan icke nekas, att spanmålstorpare blifva billigare arbetare än en för år städslad dreng. Jordegarens anspråk på ett bekvämligare lefnads sätt torde därför få anses hafva samverkat med arbetarens. Men i grunden är det arbetarens kärlek för en större personlig frihet, än den tjenaren åtnjuter, hans behof af ett högre medvetande om sitt människovärde, som gjort hans fordringar så stora, då han förnekar dessa anspråk och behof och såsom tjenare underkastar sig en herres vilja. Deremot njuter han af sin frihet, då han sjelf mäter sitt arbete efter egna lefnadsbehof och ser en större ansträngning omedelbart föröka sitt välstånd; han njuter ett gladare medvetande, då han sjelf såsom familjefader har en fridlyst krets, inom hvilken ingen fremmande eger att göra sin vilja gällande. Tusende gå under vid sträfvandet att komma till åtnjutande af en sådan frihet, men sträfvandet upphörer därför icke att tillhöra de glädjande företeelserna i tidens bildning. Kristna religionen har arbetat för dess utveckling genom läran om alla människors likhet inför Gud, reformatorerne genom att nedrifva tron på förtjensten af det ogifta ståndet, filosofien genom att undergräfvat den lära, att religionen blott vore en tröstarinna, hänvisande eländet på ersättning bortom grafven. Huru skulle också mängden åtnöjas med denna tröst, då den ser dess förkunnare arbeta nitiskt för att hafva det godt redan på denna sidan? 30 40

Likasom nu anförda sträfvande hos arbetaren har en för djup rot för att kunna tillbakavisas och undertryckas, så torde icke heller det elände, dess ringa framgång medför, någonsin kunna botas genom annat än sjelfva framgången. Det är: eger arbetaren icke den bildning och de utvägar till förtjenst, som kunna hjälpa honom att intaga och bibehålla den samhällsställning, han eftersträfvat, så skall för hvarje dag deras antal, hvilka på försöket misstyckats, öfver höfvan tilltaga och göra all fattigvård otillräcklig. Att här tala om de åtgärder, af hvilka arbetarens samhällsställning kunde vänta förkofran, vore att dels upprepa, hvad vi förut anført angående folkskolor och hemmans-

klyfningar, dels ingå i en ny undersökning, medan utrymmet lägger band äfven på den förevarande.

Tillämpar man det ofvan sagda på förhållandena i Finland, så måste medgifvas, att äfven här redan röjas många spår af arbetarens sträfvande att undgå det stränga husbondsväldet. I landets sydligare delar skötes jorden allmännare af spanmålstorpere, hvilkas ringare vilkor göra jordbruket mera lönande. I de östra delarne begagnas ännu heldre tjenare, och dessa aflönas högt nog, emedan, såsom allmänt erkännes, 10
 10 anbudet är jemförelsevis inskränkt, och arbetaren föredrager att såsom inhysesshjon och backstugusittare förtjena sitt snäfva uppehälle under den korta sommaren, då arbete finnes och bättre belönar sig. Af dessa arbetare uppstå här tiggarfamiljerna. I Österbotten finnas, som vi tro, mindre af dessa dagsverksarbetare. Åt dem, som finnas, lemna de många städerna och tjärutillverkningen någon förtjenst äfven under vintern. Och en långt drifven hemmansklyfning äfvensom föga beskattade jordtorp gifva här jemförelsevis flera familjer en tryggare och mera sjelfständig ställning i lifvet, än dagsverkarens. Äfven här visar det sig dock, att mängden af hjälpbehöfvande består af dagsverkarens familjer. 20
 20 Att dessa öfverallt hafva ett knappare lifsunderhåll än tjenaren, lär väl icke lida något tvifvel. Och likväl visar erfarenheten, att deras antal tilltager. Det måste således i deras samhällsställning finnas något, som lär dem fördraga nöd och behof heldre än att stadna qvar i en tjenares förhållanden. Hvad detta är, hafva vi ofvan sökt antyda.

Vid bestämmandet af fattigvårdens inrättning bör nu i första rummet allt undvikas, som i någon mon kan hindra arbetaren att nå den sjelfständigare ställning, till hvilken han sträfvar. Och näst ett förbud mot giftermål finnes intet, som mera inskränker arbetarens förmåga att hinna dertill, än hans fästade vid torfvan. Det är med ringa åtskilnad 30
 30 härvid detsamma, om torfvan kallas by, socken, eller härad. Lyckligtvis eger arbetaren i vårt land rättighet att vara sitt eget, såsom det heter, laga försvar, så snart han är gift. Men denna fördel blir gagnlös, om hvarje kommun åter eger att från sitt område förvisa en sådan arbetare. Man har också, för att undvika denna olägenhet, sökt bevisa, att fattigvården icke borde vara kommunernas åliggande, utan ombesörjas för statens räkning. Ty det vore sålunda för hvarje kommun likgiltigt, huru stor dess fattigpersonal är. Många omständigheter göra dock en så ordnad fattigvård otjenlig. Så t. ex. är det gifvet, att den skulle både genom förvaltningsättet och nödvändigheten af kontanta bidrag blifva vida kostsammare än en fattigvård, hvilken handhafves af 40
 40 kommunerna. Här kan derföre icke blifva fråga om en sådan.

Men om också fattigvården såsom hittills kommer att åligga kommunerna, så synes det likväl vara högst betänkligt att åt dem öfverlemna rättighet att från sitt område förvisa hvar och en arbetare, hvilken icke är född inom detsamma. Ett så beskaffadt stadgande finnes likväl upptaget i underdåniga förslaget till Nådig Förordning 50
 50 angående folkräkningen, och förslaget till fattiglagstiftningen hänvisar äfven till detta samma stadgande. Väl lyder första paragrafen i förstnämnde förslag: »Hvar och en välfrejdad person, af hvad ålder han vara må, ege rätt att ifrån en till annan församling inom landet inflytta.» Dock inskränkes denna frihet genom hänvisning till Legohjonsstadgans 3 Art. 2 § samt derigenom, att ifrån densamma i § 16 unnantagas icke blott »vanföre och bräcklige» utan äfven »sådana personer, hvilka utan uppgifvet visst näringsfång, i *egenskap af inhysesshjon*, vilja inom annan församling sig bosätta», så att äfven dessa sistnämndes mottagande beror af en kyrkostämmas eller fattigvårds-

direktionens beslut. Dessa inhysseshjon, till hvilka väl äfven spanmåls-
torpare och backstugusittare böra räknas, äro nu just de, hvilka lemna
de flesta föremål för fattigvårdens omsorg, och ju mindre frihet dem
unnas att hvar som helst söka sin utkomst, desto lättare skola de och
deras familjer falla fattigvården till last. I § 20 tillägges, att en
församlingens medlem, som vill antaga »en sådan person, som i § 16
omförmäles, hos sig i årstjenst eller eljest såsom stadigboende», bör
ställa borgen för den mottagnas och hans familjs försörjande. Det
synes häraf, att till »visst näringsfång» icke räknas ens årstjenst, mycket
mindre då en sommardrengs eller dagsverkares arbete.

10

Lätt är det att föreställa sig, huru egen fördel för stunden skall förmå
hvarje kommun att vägra alla arbetare från annan ort tillträde till
kommunen, utan att beräkna, huru de inom densamma födda arbetare
genom dylika åtgärder från annat håll skola hindras söka sin bergning,
der de möjligen kunde finna den: hvilken sednare omständighet vida
mer ökar de hjälpbehöfvandes antal än den förra. Ty hvarje till
tiggarsstafven kommen arbetare lemna i sina barn vanligen mångfal-
diga föremål för fattigförsörjningen, medan antalet af inflyttade arbe-
tare sällan kunde blifva stort och åter skulle motsvaras af de utflytta-
des.

20

Ja vi skulle anse, att icke ens någon mindre förseelse borde oupp-
lösligen fästa den fattiga och okunniga vid den torfva, på hvilken han
blifvit född. Ombyte af vistelseort och en ny omgifning äro icke sällan
ett verksamt medel för den fallnes förbättring. Att beröfva honom
detta är således ett brott mot, hvad mensklighet kräfver, på samma
gång, som äfven det är en åtgärd tjenligare att föröka än förminska
proletärernas antal.

Kanske skulle genom här yrkade fria flyttning städerna komma att
förlora i förhållande till landtbygden. Om så är, anse vi dock, att
orsaken skall återfinnas i dessas skräväsande; hvarföre också till
städernas bästa något unnantag borde stadgas, till dess skräinrätting-
arnes upphäfvande lemna ett friare fält för deras invånares verksam-
het.

30

I dessa hänseenden torde man medgifva, att den 1843 i Preussen
utfärdade lagen angående inflyttning och bosättning eger ett företräde.
Genom densamma stadgas nemligen, att mottagning i en kommun kan
vägras endast personer, 1:o dömda till viss boningsort, 2:o vådliga för
allmänna säkerheten, 3:o anhöriga till en häktad, 4:o utfattiga och till
arbete oförmögna, om ej anhöriga, skyldiga att underhålla dem, finnas
å orten.

40

Här lemna väl bestämningen: »våldig för allmän säkerhet» något
utrymme för uttydningar; men det torde få anses afgjort, att icke
hvarje förseelse hos den ifrågavarande personen berättigar till hans
afvisande. Deremot stadgas på annat ställe uttryckligen: »att betänk-
ligheter angående ankomlingens bergning icke få ega inflytande på
hans afvisande.» För att härigenom icke måtte uppstå en alliför ojemn
fördelning af fattigtaxan mellan de skilda kommunerna, tillägges: att
om den inflyttade bevisligen intet egt och inom året faller fattigvården
till last, bör denna drabba den kommun, från hvilken han flyttat.
Härigenom har man äfven afskurit möjligheten för den ena kommunen
att med vården om sina fattiga belasta en annan. Då man tager i
betraktande städernas talrikhet i Preussen och besinnar, att anförda
allmänna stadganden gälla äfven för dessa, till hvilka den obemedlade
helst tager sin tillflykt i hopp om lättare utkomst, så synes denna
lagstiftning nogsam och bevisa för en erfarenhet, bekräftande hvad vi

50

ofvanföre antydt: att nemligen den fria flyttningen är ett verksamt medel att minska fattigtaxan och, äfven då fattigvården besörjes af kommunerna, icke obehörigt belastar den ena kommunen framför den andra.

Huru vigtig denna individens rättighet, att på hvarje punkt inom faderneslandet söka sin utkomst, anses af Preussens styrelse, vittnar ett ytterligare stadgande i den citerade lagen, hvilket förbjuder kommunerna att betunga dem, som söka inträde i desamma, med »inflyttningen försvårande vilkor.» Här af vill det synas, som skulle i Preussen inga särskilda afgifter kunna åläggas den, hvilken bosätter sig å någon ort, i stad eller på landet. Jemföras dermed de dryga utgifter som i vårt lands städer erläggas för burskaps vinnande o. s. v., samt de många ceremonier, hvilka i dem försvåra äfven en vanlig inflyttning, om också den inflyttande icke det minsta oroar de privilegierade skråen, så måste medgifvas: att här för den redligaste vilja finnas många hinder nog, hvilka kunna göra hvarje bemödande för en ärlig utkomst fåfångt. Och att för framtiden unnanrödja dessa hinder, bör derföre anses såsom en loflig omtanka för de bemedlades bästa icke mindre än såsom en välgering mot de fattiga och i samhällslifvets fördelar lottlösa.

(n:o 9)

20 II.

I sednaste nummer sökte vi fästa uppmärksamheten vid det orättvisa och skadliga deruti, att en kyrkostämma eller Fattigvårdsdirektion göres till domare öfver den välfrejdade arbetarens rättighet att å hvarje ort inom faderneslandet bo eller bygga. Vi åberopade dervid exempel ur Preussens lagstiftning, enligt hvilken en individs tvungna fästade vid en bestämd boningsort utgör en straffdom. Sådane straffdomar skulle nu i Finland öfvergå hvarje arbetare, som kan komma under namn af inhysheshjon. Han skulle för hela sin tid bindas vid den sockens eller det kapells område, inom hvilket han sett dagen, antingen han här förmår förvärfva sitt uppehälle eller icke. Han skulle vara dömd att tigga och svälta utan annan förbrytelse än den af sin arma tillvaro!

Till det anförda hafva vi blott att tillägga en vederläggning af tvenne inkast, hvilka man tilläfventyrs skall göra, föregifvande, att det vi förutsatt aldrig skall inträffa. Man säger nemligen: arbetaren har dock (enl. § 31) tillåtelse att under vissa vilkor ett år i sender söka arbetsförtjenst å annan ort. Visserligen: men den gifta arbetarens lefnadskostnad förökas derigenom, att han och hans omvårdnad lefva i skilda hushåll å skilda orter. Och hvilket hårdt vilkor, att år ut och år in lefva skild från hustru och barn? Bidrager väl detta till sedlighet och ordning i arbetarens tjell, och aftager väl derigenom de hjälpbehöfvandes antal? – Man säger vidare: der arbete finnes i öfverflöd, der skall sockenstämman och fattigvårdsdirektionen tillåta inflyttningar. Men pluraliteten af de röstande å hvarje ort består af sådane, som icke förmå begagna legda arbetare; och dessa farhåga för ökade fattigtaxor skall segra öfver de förmögnares behof af arbetsbiträde. Dessutom ega äfven de sednare tillfälle att begagna å annan ort bosatte arbetare, och de skola föredraga detta, under det att arbetaren intet annat val eger. Det skall således alltid hända att missförstådda lokalintressen ega fritt spelrum till det helas förderf.

Vi öfvergå nu till några anmärkningar angående fattigvårdens föreslagna inrättning, dervid till en del ledde af en i ämnet erfaren mans Red. benäget meddelade upplysningar.

Närmaste uppmärksamhet förtjenar då först det underdåniga Förslagets beskaffenhet, så vidt det lägger band på kommunernas rättighet

att fritt besluta om lämpligaste sättet att vårda sina fattiga. Väl ställer nu Förslaget det till kommunernas fria val att ombesörja de fattigas underhåll i fattigstuga, genom inakkordering eller på rota. Men detsamma föreskrifver likväl i § 63 ovilkorligen, att öfverallt i landet en personel penningeafgift bör erläggas till fattigkassan. Om nu en församling anser de fattiges fördelning på rotar för lämpligast, såsom den i sjelfva verket för landtbygden synes vara det, så blir naturligtvis denna penningeafgift helt och hållet umbärlig. Antingen borde således dess utkräfvande bero af församlingens beslut, eller skulle dess ovilkorliga erläggande äfven vara åtföljdt af ett bestämdt stadgande för medlens användning. 10

I detta afseende tillåta vi oss följande reflexioner. Såsom obestriddigt torde få anses, att fördelning på rota utgör det för landtmannen minst tryckande sätt att underhålla de fattiga. Men är väl också detta det lämpligaste för värnlösa barns vård? De flyttas vecka efter vecka från hus till hus. De åtnjuta sitt knappa underhåll och underhållas till det arbete, de förmå uträtta. Men uppfostran, undervisningen? Skola de i hvarje hus finna en medlidsam lärarinna? Och äfven om så vore, är undervisning under detta ombyte af jemförelsevis så litet kunniga lärare möjlig? Och exemplet, barnets förnämsta lärdom till sedlighet, huru kan väl dermed vara beskaffadt, då barnet utan urval drifves att vandra från den ena familjen till den andra? Det vore förunderligt, om det icke sålunda skulle alltför tidigt för sina ögon se kunskapens träd på godt och ondt och tillgripa den för mensklig svaghet lockande frukten. 20

Vore det då icke tjenligare, att om också vanföre och till arbete oförmögna personer skulle underhållas på rotar, likväl värnlösa barn egde en säkrare vård. Låt således den personela afgiften fort fara men vara lika hög öfver hela landet, åtminstone lika inom hvarje län, och användas uteslutande till värnlösa barns uppfostran. Låt de af densamma uppstående fonder likasom vissa öfriga till fattigvården anvisade medel stå under Guvernörsemetets disposition, för att efter förekommande behof fördelas mellan de särskilda församlingarne. Då kunde i dessa barnen af Fattigvårdsdirektionerna inakkorderas hos familjer kända för gudsfruktan och sedlighet, med åliggande att jemväl sörja för barnens första undervisning. Läsförhören skulle utreda, om detta åliggande blifvit uppfyllt. Ordningspolisen hade då ett medel i sin hand att hindra tiggeri af barnen. Samhället hade någon säkerhet att af dem icke skulle uppvexa personer vådliga för allmän ordning. Och ett skäl för kommunerna att hindra inflyttningar skulle bortfalla. Af samma fond kunde då äfven vanskinnigas och obotligt sjukas vård besörjas, och understöd lemnas åt dem som endast för tillfället deraf äro i behof. Till det i Förslaget föreskrifna skulle en sådan inrättning icke lägga någon annan åtgärd än medlens öfversändande till länestyrelsen jemte öfriga kronomedel och requisition af desamma efter hvarje församlings behof för året. Såsom vi snart skola se, kunde deremot andra åtgärder, hvilka onödigtvis öka förvaltningsbesväret och kanske till en del äro overkställbara, genom det här föreslagna umbäras. 30

Betänker man, huru mycket icke blott fattigtaxan utan äfven hvarje medborgares personliga säkerhet och fäderneslandets hela framtida välfärd beror af dessa värnlösas ändamålsenliga vård och uppfostran, så borde ingen uppoffring anses för stor, för att af dem bilda sedliga och nyttiga medborgare. En mera lysande än gagnelig filantropi har i sednare tid väckt mycket rop om föreningar för vanvårdade barns uppfostran. Men hvad dylika tillfälliga föreningar kunna uträtta är ett 50

intet mot en ifrån staten utgående omvårdnad, hvilken ju äfven skulle gifva de för dessa späda vanlottade ömmande husmödrar tillfälle att på deras bildning använda personlig omsorg utan att särskildt betungas af kostnaden för deras underhåll.

De för ändamålet nödiga afgifternas belopp kunde bestämmas från fem till fem år kanske af samma fullmäktiga, som sammanträda för att bestämma markegångstaxorna; hvarigenom afgiften blefve ett frivilligt åtagande icke en godtyckligt ålagd skatt och tunga. Om ännu under denna tid tillskott för något län skulle erfordras, så vore billigt, att
10 dessa finge utgå af statsmedlen. Så tillgår t. ex. i Preussen, der provinsen understöder kommunernas, och staten provinsens fattigvård, om fattigtaxan i någon kommun eller provins af en eller annan orsak stiger högre i förhållande till folkmängden än de öfrigas.

Hvad åter den i Förslaget upptagna fördelningen af de personela afgifterna beträffar, så synes densamma alltför mycket ingå i olämpliga till och med orättvisa detaljer. Eller hvartill tjenar väl en särskild afgift för bondsöner och döttrar? Utgår den icke alltid ur föräldrarnes kassa? Och huru billigt vore det icke, att en fattig bonde, som eger flera barn, och som för hvarje barn, sedan det hunnit femton år, bör betala
20 särskild afgift, sålunda med större tillskott deltagar i fattigvården, än hans mindre barnrika, men kanske just derföre förmögnare granne? Tjenstehjons afgifter återfalla likaså på hemmansegaren, emedan deras ringa belopp troligen icke skall verka nedsättning i årslönen, men deras erläggande likväl på samma sätt som mantalspenningarnes skall falla på husbonden. Det synes således vara en onödig omgång, att å ena sidan befria hemmansegaren från personela afgiften, men å den andra låta honom betala för barn och tjenare och, i afseende å de förra, göra hans utbetalning beroende af tillfälligheten, d. ä. göra taxeringen orättvis. Hvem kan vidare med någon rättvisa klassificera torpare och
30 tjenstehjon i tvenne klasser, sammanräknande de förras fiske o. s. v. och de sednares persedlar i skoplagg, skjortor m. m. dylikt? Vidare äro enligt Förslaget tjenstehjon, hvilka tjenat samma husbonde flera år, till hälften eller helt och hållet befriade från afgiften. Men huru skola väl alla sådana omständigheter kontrolleras? Skall icke den ledamot inom Fattigvårdsdirektionen, som åtager sig att handhafva en sådan upp-
börd, fördelad på elfva klasser, under mer än trettio rubriker, och i en samhällighet af 217 mantal förslagsvis fördelad på 4 130 personer, dervid hafva en tjenst att sköta nära uppgående mot en häradsskrifvares?
40 Omöjligen kan det väntas, att någon individ finnes villig åtaga sig en så invecklad uppbörd. Bibehållandet af denna fördelning skall i vår tanka ensamt verka, att Förordningen ingenstädes efterlefves.

Såsom en rubrik till vid den vanliga kronouppbördens synes deremot nämnda afgift lättast kunna uppbäras, om blott fördelningen förenklas. Bestämd afgift för mantal, viss procent af lön, viss afgift för ståndspersoner, för jordtorpare och sytningstagare, samt för gerningsmän och sjömän, synas redan utgöra en tillräcklig klassifikation på landet. Att ålägga spanmålstorpare, backstugusittare och inhysingar fattigafgift är i vanliga fall att taga medel ur den ena fickan för att
50 sticka dem i den andra. I stad fördelas afgiften jemnast i förhållande till stadsutskylderna och lön å stat. Vi upprepa det: städerna hafva sina kassörer; men på landbygden skall knappt den enklaste fördelning af uppbörden förmå någon att mottaga densamma. Och flerstädes finnes ingen annan än presten, som ens är i stånd att fördela och verkställa den. Mångenstädes – vi kunna utan förnärmande säga det – skall icke ens presten kunna handhafva en så invecklad uppbörd, som den i

Förslaget åsyftade. Det enda medlet är därför att förena den med kronouppbörd. Och då kan afgiften bilda en fond för det ändamål vi ofvanföre uppgifvit: för värnlösa barns uppfostran, samt denna blifva en gemensam angelägenhet inom hvarje län. Fattigvårdsdirektionen anordnar för året de behöfliga medlen, kronofogden requirerar, och presten utbetalar dem – detta är en arbetsfördelning, lämpad efter hvars och ens förmåga.

Att vid här antydda förhållande hemmansegaren skulle komma att betala en dubbel fattigavgift, om vanföre och sjuklige personer samt de, hvilka för sitt uppehälle blott behöfva något bidrag af fattigvården, skulle underhållas på rotar, eller i stad inakkorderas, men hemmans- egare och städernas invånare tillika borde erlægga en fattigavgift till länets gemensamma fattigvård. Men detta skulle, såsom lätt finnes, icke innebära någon orättvisa, då värnlösa barns och vansinniges omvårdnad i all händelse borde bestridas af kommunerna. Visserligen är för landtmannen en penningavgift kännbarare än underhåll i eget hus. Men det är att hoppas att sagde avgift skulle blifva jemförelsevis obetydlig. Det låter sig dessutom icke lätt göra att på annan väg förskaffa barnen tjenlig vård; hvarföre äfven i förslaget § 40 med rätta föreskrifves, att barn böra, der ingen särskild försörjnings anstalt finnes, inakkorderas hos välkände och pålitlige personer. Och såsom vi ofvanföre visat, är i förslaget hemmansegares befrielse från personel avgift endast skenbar, emedan såväl hans barns som tjenstehjons fattigavgifter på honom återfalla. Sist påminna vi ännu en gång derom, att en sådan penninguppbörd genom annan man än kronans och städernas uppbördsmän blir omöjlig.

«:o 10»

III.

Morgonbladet har i några förtjenstfulla artiklar sökt belysa fattigvårdsfrågan. I dessa betraktas densamma dock förnämligast ur en allmän synpunkt, och undersökningen gäller ganska litet det underdåniga Förslaget. Med större uppmärksamhet på detta skulle dock M. B. funnit, att det i sjelfva verket innehåller många nya stadganden, angående hvilkas lämplighet meningarne åtminstone kunna vara delade.

Till dessa hörer förnämligast föreskriften angående en allmän personel fattigavgift. Vi hafva sökt visa, att just denna föreskrift, sådan den finnes i Förslaget, torde göra dettas verkställighet omöjlig. Också finnes i M. B-s artiklar intet, som kan tjena till bevis för motsatsen. Att afgiften uppbäres af kronans uppbördsmän, och sjelfva undervisningen för uppbörden förenklas, måste vi därför ännu anse såsom ett nödvändigt vilkor för sagde afgifts bibehållande. Och då vore det, såsom ofvanföre blifvit ådagalagdt, äfven en fördel att göra den sålunda uppkommande fattigvårdsfonden till gemensam för ett län och använda densamma till värnlösa barns uppfostran, till vansinnigas och obotligt sjukas vård inom länet, medan öfriga fattighjon kunna af kommunen enskildt vårdas enligt öflig sed.

Bland hithörande stadganden i Förslaget fästa vi ännu Läsarens uppmärksamhet vid det, som bjuder, att egendomsförvaltare, arrendatorer och landbönder skola erlægga personel avgift, medan alla jordegare från densamma äro befriade. Tydligt synes nemligen vara, att rotehållningen likaså faller de nämnda personer till tunga som hvarje hemmansegare. Att nu ålägga jordegaren ansvaret för rotan och låta arrendatorn betala honom därför genom Fattigvårdsdirektionens hand, synes vara en onödig omväg. Likaså förekommer stadgandet i §

67 serdeles svårt att handhafva. Ty huru skall väl det gagn, en rotfattig kan göra, så noga afvägas mot hans underhåll, att rothållarens verkliga omkostnad kan afmätas till det belopp, hans personela afgifter eljest skulle utgjort? Huru mycket enklare är då icke det sedvanliga, att hemmansegaren underhåller den rotfattige ett antal dagar, svarande mot hemmanets mantal, samt att en mera vanför person får sig anvisad ett i förhållande till hans orklöshet större antal rotehållare.

En Tidning har väl yttrat sig till förmån för fattighjonens inakkorderande. Vi medgifva gerna, att detta kan vara det lämpligaste i stad.
 10 Men på landtbygden är fördelningen på rotar säkert den billigaste utväg. Fattighjonets föda blir, då ingen serdeles nöd inträffar, en för bonden knappt märkbar omkostnad. Sina få klädesplagg förtjenar den arme genom små husfolket bevisade tjänster, och det arbete, han för gården uträttar, belönas vanligen äfven med någon välviljans gåfva. I bondens stuga är en sådan såsom en af familjen, och då man tänker sig i den fattiges vanor, kan man ofta anse hans belägenhet för en fridfull och bekymmerslös ålderdoms. Vid inakkorderande af sådane ålderstigne och vanføre personer kan deremot sällan afseende fästas på den mottagandes borgerliga anseende, utan hufvudsakligen på de billigaste
 20 vilkor. Dessa skola dock alltid göra den fattiges underhåll för bonden kostsamare, än då han lefver i dennes eget bröd. Och icke sällan inträffa vid inakkordering klagomål öfver en hård och omenskelig behandling, sådan den kan väntas, der blott vinningslystnaden och lägsta anbudet kommer i fråga. Annat är förhållandet vid barns inakkorderande, om härvid den mottagandes goda frejd och anseende göres till nödvändigt vilkor, utan att ett lägre anbud af en mindre välkänd antages. Fattigvård på rota har dessutom den fördelen att vara gammal häfdvunnen sed och som sådan en lättare uppoffring, än den någon ny metod skulle medföra. Likväl är naturligt, att detta lemnas åt
 30 hvarje kommuns val, oberoende af den allmänna försörjningen för värnlösa barn.

Förslaget lemnar äfven i öfrigt rum för några pia desideria. Så finnes att § 25, som ålägger anhörige i rätt upp och nedstigande led att vårda de sina, blir utan kraft och verkan, om Fattigvårdsdirektionen icke eger rätt att utmäta det för den fattiga slägtingens underhåll nödvändiga. Äfvenså kan föreskriften i § 27, att husbonde bör vårda ett tjenstehjon, som tjenat honom oafbrutet i tjugu års tid, illuderas, och förleder
 40 sålunda den mindre vältänkande att hastigare än eljest skilja tjenstehjonet från tjensten, för att kanske efter någon tids förlopp återtaga honom. Sådane lagrum, hvilka kunna kringgåas, eller för vilkas behöriga efterlefnad intet tvångsmål finnes, äro icke blott öfverflödiga utan antasta äfven aktningen för lagen.

Ännu torde böra anmärkas, att väl i de flesta församlingar en fattigvårdsdirektion, som vid sina sammanträden förer protokoll, som korresponderar med Guvernörsemetet o. s. v., knappt torde kunna komma till stånd. Angelägenheter, som röra fattigvården, hafva sedvanligen blifvit afgjorda vid allmän sockenstämma, och beslutet kanske blifvit kort antecknad. Om nu den föreslagna invecklade uppörden icke kan af en Direktion ombesörjas, utan måste öfverlemnas åt
 50 kronans uppbördsmän, så synes i en landtförsamling äfven framdeles sockenstämman vara lämplig auktoritet att fördela de understöd behöfvande på rotar, att inakkordera värnlösa barn och obottligt sjuka. Någon annan korrespondens än den med kronofogden skulle så föga komma i fråga, och den kunde å församlingens vägnar skötas af presten, hvilken dock ofta lärer blifva den enda, inom »fattigvårdssam-

hället», som hjälpligen förmår föra pennan. Vi inse väl, att Förslaget, då det omfattar fattigvården såväl i stad som på landet, isynnerhet med afseende på städerna innehåller här påpekade allmänna bestämmingar för Fattigvårdsdirektionens inrättning och verksamhet. Men just derföre, att detsamma äfven angår landtbygden, torde i afseende å denna särskilda stadganden hafva varit af nöden. Eljest skall det inträffa, att föga någon annan än de tjänstemän, hvilka ledamotskapet i direktionen blifvit såsom tjänstepligt ålagd, skall vilja åtaga sig de med ett sådant ledamotskap förenade åligganden – äfven bland de få i hvarje församling, som dertill äro i stånd. Ty det är en sak, att låta kalla sig 10 för ledamot, och en annan, att uppfylla dermed förenade pligter. Äfven åtagandet af namn såsom ledamot kan dock blifva beroende af godtycke. Väl säges i § 15, »Ej ege någon, som till ledamot i Fattigvårdsdirektionen – – vald blifvit, rätt att ett sådant uppdrag sig afsäga»; men om likväl någon skulle afsäga sig förtroendet, så finnes intet medel angifvet att tvinga den tredskande. Vi tro dock icke, att någon bonde skulle afsäga sig kallelsen, emedan han endast har att i ordom sköta sin befattning. Men om direktionen ville med uppbörd, protokollsförande, korrespondens o. s. v. hedra en härtill lämplig ledamot, så vore det föga oväntadt, att en sådan skulle afsäga sig både 20 dessa uppdrag och hela befattningen.

Samma svårigheter att göra lagen åtlydd, som i afseende å föreskrifterna i § 15, återkomma äfven vid fråga om direktionsens sammankallande § 18, om Distriktsuppsyningsmannens »noggranna fullgörande af Direktionens föreskrifter» m. fl. st. Man må förutsätta så mycken laglydnad och människokärlek som helst hos Fattigvårdssamhällets betalande medlemmar, båda kunna dock möjligen saknas. Åtminstone bör lagen förutsätta detta och hafva något medel i beredskap att förskaffa sina bud åtlydnad.

Vi sluta dessa anmärkningar, hvilka redan vuxit till ett nog stort 30 omfång, beredde att se dem i flera punkter förklarade för obehöriga. I ämnet insigtsfullare män skola, vi hoppas det, ersätta, hvad här felar, både i anmärkningarnes halt och utförande och i kritikens noggranhet. Ty intet ämne bör närmare röra hvarje vältänkande än frågan om Fattigvården, ingen fråga hafva ett mera allmänt intresse än denna, som rörers hvars och ens egendom och för så många skall medföra förökade tjänsteåligganden och mödor, som ännu för en framtid har det största inflytande på hela landets välstånd.

40

185 LITTERÄR KRITIK.

Saima n:o 9 27.11 1845

Herrskapet känner förmodligen »Hr. Beskov, Hofmarskalken», den der »Tit.»? Också lärer Tit. Helsingfors Tidningar icke vara herrskapet obekant, han som är utkommen lika många gånger i veckan, som han kommer ut – d. v. s. två gånger. Vet nu herrskapet, hur det är beskaffadt med den der »Tit.» Beskov? Inte? Ni vet således icke, att den der »Tit. ser krånglig ut»? – Så förhåller det sig likväl. Oehlenschläger har väl sökt »protegera Tit. Hofmarskalken;» men det är fåfäng möda, ty »efterverlden» skall kalla Hofmarskalken för en »Tit.», som »ser krånglig ut.» Saken är egentligen den, att i »Tit.» Beskovs dramer omöjligan kunnat upptäckas något spår af »de tre tidsenheterna»; ni vet väl, de der tidsenheterna, som till öfverflöd finnas i kung Fjalar.

50